

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDNING FÖR TRÄDGÅRDSODLARE.

N° 4.

April 1868.

7:de årg.

Af denna tidning, som uteslutande sysselsätter sig med till trädgårdsodlingen hörande ämnen och i hvilken *Svenska trädgårdsföreningen*, *Stockholms gartnersällskap* och *Upsala trädgårdsällskap* offentliggöra sina förhandlingar, utkommer ett nummer i hvarje månad. — Prenumerationspriset är för helt år, såväl å postkontoren och i bokhandeln, som hos redaktionen *Två riksdaler riksmynt*. — Bref adresseras till *Redaktionen af Tidning för trädgårdsodlare, Stockholm & Experimentalfältet*.

Huru skall trädgårdsodlingen ställas för att blifva vinstgifvande?

7.

Vårt lands närvarande bekymmersamma ekonomiska förhållanden lemna naturligtvis icke heller trädgårdsodlingen oberörd, och efter att under ett antal år onekligen ha gått betydligt framåt, börjar den nu, enligt hvad åtskilliga tecken antyda, visa benägenhet att gå tillbaka. Att söka utreda de orsaker, som framkallat den närvarande ställningen och hvilken äfven återverkar på trädgårdsodlingen, ligger naturligtvis utom omfånget för denna tidskrift. Ställningen är dålig emellertid, icke allenast derigenom att man under de för närvarande rådande förhållandena icke anser sig ha råd att göra de uppoffringar, som trädgårdsodling, liksom hvarje annan rörelse, kräver, för att kunna gå framåt, utan kanske ännu mera derigenom att de klimatiska förhållandena på senare åren blifvit till den grad ogynnsamma, att de i hög grad menligt inverkat på trädgårdsprodukternas utbildning. Vi hoppas emellertid att den under de senare åren inträdda försämringen i klimatet är till stor del blott tillfällig, ehuru alla de oerhörda skogsområden som på senare tider blifvit sköflade utan tvifvel i icke obetydlig mån bidragit dertill. Men skulle det visa sig att klimatet ännu allt framgent fortgår till försämring, eller fortfar att vara så ogynnsamt, som under de senare åren, vore detta i högsta måtto sorgligt.

För trädgårdsodlaren, liksom för hvarje annan, gagnar det dock icke stort att egna sig åt onyttig, om ock icke obefogad klagan, utan må man hellre föröka — att icke säga fördubbla — sin omtanke och sin verksamhet, ty det är nödvändigt att söka följa med sin tid, och då tiderna numera äro förändrade, är det nödigt äfven för trädgårdsodlaren att lämpa sina anordningar efter de inträdda förändrade tidsförhållandena. Det är således numera mera oundgängligt än förr, att egna sig åt allt flere och flere odlingsarter och icke mera allmänt slå sig på odlingen af en och samma sak. Så har dock hittills i allmänhet skett, ithy, att om någon odlingsart börjat bedrifvas med framgång, ha strax så många börjat egna sig åt samma odling, att den slutligen börjat blifva alldeles omöjlig, helst det besynnerliga förhållandet råder hos oss, att hvarenda trädgård skall, tyckes det, nödvändigt vara en handelsträdgård. Man har sålunda, länge nog, så allmänt egnat sig åt odling af åtskilliga köksväx-

ter till försäljning, att köksväxterna, åtminstone på somliga orter, stundom icke kunna afsättas ens till något pris. Till en del ha under senare åren förhållandet blifvit något likartadt rörande trädskolor, i det en stor mängd sådana anlagts, och nu finnas talrika sådana der det klagas öfver brist på afsättning och åtskilliga ha till och med redan gått under. Då således trädskolor, och å vissa orter köksväxtodling i vanlig bemärkelse, icke gerna kan komma i åtanke då frågan gäller att åstadkomma vinstgifvande trädgårdsodling, vilja vi se till hvilka växters odling kunna ifrågakomma för sådant ändamål.

Af en notis i förra numret af Tidning för trädgårdsodlare ha vi sett att en betydlig mängd cikoria införskrifves från utlandet. Hvarför odla vi icke denna cikoria sjelfva? I fråga om denna växt kunna vi omöjligt skylla på klimatets olämplighet, ty cikoria tillhör vår flora och trifves derföre fullt ut så väl här som annorstädes, hvilket erfarenheten noggsamt visar, ja vi tro till och med att enär rotväxter i allmänhet bli bättre här i Norden än längre söderut, bör den med större fördel kunna odlas hos oss, än längre söderut, och vi skulle derföre kunna odla af denna vara till export. Vi kunna således omöjligt utfinna någon annan orsak till att man införskrifver dylikt, än att det passar i stycke med det för närvarande hos oss följda systemet, enligt hvilket allt möjligt skall nödvändigt tagas utomlands ifrån. Här finnes dock redan åtminstone en cikoriefabrik i landet, nämligen vid Kalmar, till hvilken cikorieöterna odlas inom detsamma, men då importen är så stor och exporten ingen, motsvarar denna odling ännu icke på långt när landets behof och bör derföre betydligen utvidgas, och flera fabriker följaktligen anläggas.

Det är äfven känt, att många millioner skålpund socker årligen införas i landet, liksom det äfven är känt att sockerbetan trifves väl här i landet, till och med ända upp i Norrland och får ganska god sockerhalt, från, som vi sett uppgifvas, 12 ända till 20 proc. Om nu sockerbruk för tillverkning af socker ur sockerbetor anlades på flera platser inom landet, än hittills, förefunnas i denna växt en lönande planta att odla och hvaraf öfverproduktion icke lätteligen kunde komma att ega rum, helst sockerbetan derjemte lærer med fördel kunna, i stället för spannmål och potatis,

af en eller 9 af 10

användas till bränvinsbränning och således bör kunna vinna afsättning äfven till brännerierna. Å bördig jordmån lära sockerbetorna uppgå öfverhufvud till minst 2 skålp. pr stycke i vigt, och då hvarje planta icke gerna bör kunna fordra mer än 3 quadratfots utrymme, skulle ett tunnland jord frambringa öfver 360 centner betor, hvilka, betalade med 80 öre pr centner, utgör öfver 288 riksdalers afkastning af tunnlandet. Skulle denna beräkning hålla streck, hvilket vi dock ingalunda kunna garantera, skulle alltså denna odling visa sig ganska lönande, så mycket mer som blasten äfven bör ega något värde.

Men det gifves ännu åtskilliga andra odlingsgrenar, hvaraf somliga förut då och då under de senare åren i denna artikelserie blifvit förordade, hvilka ännu fortfarande äro försummade. Ännu har man t. ex. icke slagit sig på någon allmänare odling af bärbuskar för att tillverka bärviner, och egentligen vore det dock husbehofstillverkningen af bärviner, som skulle kunna bli den mest gagnande, ty derigenom skulle införskrifvandet af de sämre utländska vinerna, hvilka oftast utgöra afskyvärda blandningar af allt annat än vin, kunna komma att upphöra och derigenom skulle äfven bruket af bränvin i betydlig mån kunna komma att inskränkas. Denna här så kallade husbehofstillverkning af frukt- och bärviner, hvartill kunde komma saftberedning m. m. d., behöfde dock alldeles icke inskränka sig till att tillverka blott och bart för eget behof, utan kunde mängden äfven tillverka sådana produkter till afsalu, såsom det skedde med bränvin under det husbehofsbränningen hos oss florerade. I Würtemberg, der tillverkning af fruktvin (»Most») be-

drifves ganska allmänt, hålla de landtmän, som tillverka sådant i någon större mängd utöfver det egna behofvet, utskänkning deraf. Så skulle möjligen äfven kunna ske hos oss. Skulle vi svenskar en gång kunna tillegna oss så pass mycken fosterlandskärlek, äfven i detta fall, att vi föredroge inhemska produkter framför utländska af oftast nog sämre kvalitet, skulle fruktvinsfabrikationen, bland annat, säkert kunna utbildas till en industri, som icke skulle bli alldeles utan inflytande på vårt välstånd, på samma gång den bidroge att göra vår trädgårdsodling lönande.

En annan sannolikt lönande odlingsgren är fortfarande hos oss ännu nog mycket försummad, nämligen odlingen af pilqvistar till korgflätning och dylika ändamål, och tillfölje deraf lärer ännu betydliga partier pilqvistar, oberäknadt en myckenhet fabrikater af dylika, fortfarande införskrifvas från utlandet. Men med skäl kan det påståendet upprepas, att hos oss kastar man sig antingen i massa öfver en odlingsgren eller uraktlåter den alldeles. Så äro förhållandena åtminstone i allmänhet. Naturligtvis förefaller det besvärligare, att slå sig på något nytt och bereda afsättning för detta, än att odla sådant som alla andra odla, och deraf kommer det sig, att vi odla för mycket af det ena men deremot ingenting af ett annat och derföre måste mycket införskrifvas från utlandet, som vi alltför väl både borde och kunde odla sjelfva.

Nästa gång skola vi taga oss friheten fästa uppmärksamheten på en sak, som vi hitills icke berört, men som för vår trädgårdsodling bör bli af icke ringa betydelse.

Några ord till svar på O. H:s genmäle.

Mina anmärkningar mot åtskilligt som förekom i en artikel om fruktträdsskötsel, införd i Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskaps kvartalsskrift, april 1867, har från nämnde artikels författare framkallat ett genmäle, hvilket jag härmed vill i korthet bemöta. Han börjar med att berättat att min uppsats inkommit i slutet af september 1867, men denna uppgift är så tillvida oriktig, att jag afsände den de sista dagarne af augusti, hvadan H:s förklaring att Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskaps kvartalsskrifts redaktion saknade tillfälle att intaga min artikel förfaller*).

Till en början anser jag mig böra påpeka det bekanta förhållandet, att den som känner en sak blott till hälften, alltid sjelf anser sig känna denna sak bättre än andra och både i den af

mig granskade artikeln och i sitt genmäle ådagalägger H. denna grad af halfbildning, som gör att han anser sig klokare än andra. Hans begär att i tid och otid lysa med det lilla han vet eller tror sig veta, lemna derpå det säkraste bevis och han synes derjemte helt och hållet sakna förmågan att till och med någotsånär uppfatta meningen af hvad han läser. Jag har således icke på något sätt sökt förlöjliga att han skriver *vi*, enär detta är mycket brukligt, men då en författare begagnar detta ord så, att man icke vet, om han menar sig sjelf eller andra, må det vara förlåtligt om man hemställer i hvilka dera bemärkelsen ordet »vi» i något visst fall begagnats; ty det är icke nog, då man skriver, att lägga ut så att det låter grannt, utan det måste äfven, och först och främst, finnas tydligt uttryckt, hvad man vill säga, och att detta öfverstiger O. H:s förmåga, torde hvar och en inse.

H. söker göra troligt att han icke skurit hela rikets innebyggare öfver en kam, ehuru han icke nöjt sig med att upprepa sina oförsynta beskyllningar en utan flera gånger, i det han säger: »Vi

*) Då jag icke känner till något förbud mot att insända en uppsats för hvilken man icke fordrar betalning, till huru många tidningar man vill, anser jag mig icke behöfva närmare redogöra för att jag sände den till två tidskrifter. Naturligtvis trodde jag att den tidskrift som innehållit den klandrade uppsatsen, icke skulle intaga mina anmärkningar, hvilken förmodan ock bekräftats. P.

hafva ofvan sagt, att det råder allmän brist på kunskaper i fruktodlingsväg inom vårt land.» — »Men hvar finnas de män som kunna lemna undervisning i fruktträdsskötsel...?» Dessa uttryck, som förekomma i den af mig granskade artikeln, tyckas vara tydliga nog. I sitt genmäle anför H. till sitt rättfärdigande, att han icke talat om »de tunnsådda egendomarna» etc. men det man icke talar om kan väl icke heller tagas med i räkningen, hvadan hans mot hela rikets samtliga innebyggare framkastade beskyllning, att de sakna insigter i fruktträdsskötsel, qvarstår — på hans egen begäran — oförsvagad. Föröfrigt, hvem vet om icke H. med sitt anförande rörande »tunnsådda egendomarna» velat gifva en pik äfven åt somliga af Sveriges landtbrukare, för det att de, ehuru de enligt H:s utsago på ett berömvärdt sätt egna sig åt fruktträdsskötsel, de likväl så för tunnt på sina åkrar; ty att man skulle kunna så ut egendomarna är väl ändå omöjligt, hvadan H. nödvändigt måste, så framt han icke menar få egendomarna, vilja påstå, att man *sår för tunnt* på sina egendomarna, korteligen, H. har vid försök att kläda sina tankar i ord tilltrasslat en härftva, som blir allt trassligare ju mer man rör vid den.

Rörande störars sättande vid nyplanterade fruktträd, så låter jag icke af H. ändra min förut uttalade åsigt i detta fall, ty, tro mig, jag planterar också fruktträd. Visserligen är det bättre att fästa träden vid *tre än en stör* — H. fäster obegräpligt nog, träden på störrarne — men bäst är att icke gifva trädet någon stör alls och jag kan försäkra H., att jag hyst denna åsigt ganska länge och att »ondska» icke förledt mig till dess uttalande, ty hvar och en som icke uppdrager träd på tyskarnes vanliga usla manér och icke uppdrager dem med höga stammar, vet föröfrigt mycket väl, att det icke behöfvos att sätta störrar in till träden då de planteras. Jag är således långt ifrån ensam om denna åsigt och det skulle äfven vara lätt nog för H., om han ville göra sig en smula besvär, att hos åtskilliga af de trädgårdsodlare han så oförsynt nedsätter få se icke så obetydliga fruktträdplanteringar, hvarest träden aldrig varit fästade vid något slags stöd och hvarst de likaväl äro af fullt ut så god beskaffenhet, som om de varit fästade »på trenne störrar».

»Om P. vill tala om fruktträdsskötselns vetenskapliga grunder» — säger H. — »råda vi honom att först sysselsätta sig litet med växtanatomien och växtfysiologien». Sedan förordar han för sådant ändamål — ja, hvad tyckes väl, icke ett så eller så beskaffadt mikroskop m. m. d., utan — en liten bok för skolungdomen och anser således, kan jag tro, denna bok tillfyllestgörande. Man skulle eljest varit frestad att tro det H. verkligen sysselsatte sig med anatomiska och fysiologiska undersökningar på sjelfva växterna, men man häpnar verkligen öfver att en person kan drifva sin enfald så långt, att han vill agera lärd då han tagit sitt vetande ur en bok för ungdom och dertill visat sig alldeles sakna förmågan att

begripa hvad han läser. För det att jag icke vid mitt första uppträdande brydde mig om att, liksom H. alltid gör, braska och lysa med det lilla jag vet och icke tog några obevisade vetenskapliga hypoteser till stöd för mina åsikter, enär jag anser praktisk erfarenhet ega ojemförligt högre värde än lösa vetenskapliga antaganden, och följaktligen icke uppdukade någonting som liknade H:s vetenskapliga ordsvammel, tager han påtagligen för gifvet att jag vet alldeles ingenting. Jag har visserligen icke läst den der boken för ungdom — som föröfrigt ju, hvad jag icke betviflar, kan vara en förträfflig bok i dens hand som förstår hvad han läser — men jag märker dock att jag i vetande innehar en ojemförligt högre ståndpunkt än H. Ehuru jag således i botanik, ibland andra in- och utländska arbeten, läst elementarkurs i botaniken af J. Arrhenius och inledning till botaniken (i tre delar) af N. J. Andersson, samt växternas anatomi och fysiologi af F. Unger, öfversatt af N. J. Andersson, har jag aldrig någonsin sett uppgifvas att fruktträdens rötter äro försedda med mössor, och ingen författare mer än H. har någonsin kallat rotsvamparne (spongiolerna) för mössor. H:s egna anföranden och citationer, hvarigenom han vill bevisa att han har rätt, bevisar jemnt upp motsatsen och hela hans djerftva utfall — i någon mån liknande Don Quixottes ryktbara anlopp mot väderqvarnarne — hvarigenom han vill nedgöra mig, har i stället den påföljd att han gör ned sig sjelf. Det heter ju i H:s egen citation: »Birötterna utveckla sig från stammens eller bladets*) kärknippen och genomtränger barklagret, af hvilket en del ofta**) blir qvarsittande på rotspetsen och bildar ett slags mössa». Här af synes ju nu helt klart att rötter som utväxa från stammar och blad kallas birötter och *kunna stundom* vara försedda med mössor, men att rötter som utskjuta från sjelfva rötterna äro verkliga rötter och icke birötter och icke heller någonsin äro försedda med mössor***). H. har emellertid icke förstått att göra skillnad på birötter och verkliga rötter och på detta misstag byggt sina s. k. vetenskapliga grunder för trädplantering. Allmänheten torde således lätt inse hvad afseende dessa s. k. grunder förtjena.

Rörande min anmärkning mot H:s orimliga påstående, att der skogsträd ännu trifvas, der gifva äfven fruktträd en lönande skörd, har hans genmäle inskränkt sig till »Guds fred!» — »Yxeskaft». Jag talade nämligen om att det vore fåfängt försöka fruktträdsskötsel långt norr om Ha-

*) Således icke från rotens.

**) Således icke ens alltid på birötterna, men här är ju icke fråga om birötter utan verkliga rötter.

***). Birötter, *radices adventitiae*, förekomma t. ex. i lederna på qvickrotten och i allmänhet hos monokotyledona växter. De rötter som utskjuta på sidorna genom barken på t. ex. en pilstickling kallas äfven birötter, hvarjemte lufttrötter (*radices aërae*) äro en art birötter. Att således, då det är fråga om rötter på fruktträd, tala om birötter bevisar blott en mer än oförlätlig okunnighet.

paranda, H. åter tyckte att man ju kunde försöka ända upp till Haparanda.

Att mitt påstående det H. söker efterapa en annan författare är verklighet och icke ironi, bevisar han bäst sjelf, då han, utan att jag nämnt denne författares namn, vet hvem jag menar. Gerna må H. finna sig smickrad deraf, ty detta nöje vill jag icke afundas honom och jag vill icke heller uppehålla mig vid den blandning af oblyghet och kryperi H. iakttager i afseende på Dr Eneroth, då han den ena gången anser sina vingar starka nog att kunna flyga minst lika högt med O. E., den andra gången rullar sig i stoftet för nämnde förf.

Hvad H:s verksamhet såsom lärare i fruktträds-

odling — ett kall som han säger sig skött med mer och mindre framgång — står i för slags sammanhang till mina anmärkningar, och hvarför han börjar tala derom i sitt genmäle förstår jag ej. Fann han möjligen mina anmärkningar rörande hans skriftställereri så helsosamma, att han önskar det jag ville egna hans märkvärdiga undervisningsmetod äfven någon uppmärksamhet, så är jag mycket villig dertill. — Vill H. emellertid för framtiden låta bli att obefogadt klandra Sveriges trädgårdsodlare — och icke med en ton af öfversitteri komma fram med läror som stå i strid med sundt förnuft och erfarenhet, så skall han gerna för mig få vara i fred. P.

Växtodlingen i Norrbotten.

(Forts. från nr 3.)

Klöfver odlas obetydligt och sällan, vill ej hålla sig kvar, utan dör snart bort; dock är under flera år alsikeklöfvern odlad af ofvannämnde öfverjägare Rydstedt, som uppgifvit den i alla afseenden förträfflig och, i motsats till öfrige klöfversorter, för orten fullt härdig och passande.

Fodergräs; här af odlas föga andra sorter, än ortens inhemska, som sås blandade.

Potatis lägges i slutet af maj eller början af juni; skördas slutet af september och ger i medelafkastning 10:de å 15:de kornet.

Kålroten, af gammalt odlad i mängd; såddes oftast i lådor i maj och utplanterades, men såddes äfven direkte på fri jord någon gång; gaf god afkastning, men är numera delvis — ja mestadels — utträngd från åkern och den fattigare allmogen utaf potatisen, samt odlas numera allmänast som »kryddgårdsväxt».

Foderrofvor äro sällsynt, men med fördel och godt resultat, försökte.

Morötter äro mig veterligen endast af ofvannämnde Rydstedt odlade på åkern; uppgifves af honom härtill för orten fullt passande och förordas i alla afseenden.

Lin har under sista åren börjat odlas allmänt, särdeles kring Luleå elfdal; utmärkta produkter af denna odling ha vid landtbruksmötena företetts och belönats.

Köksträdgårdsväxter:

Såningstid är slutet af maj samt början, midten och slutet af juni.

Bönor, krypbönor, odlas vissa år med fördel och gifva god skörd samt mogna frön; äro dock alls icke pålitliga, utan felslä ofta helt och hållet. Häradskrifvare Sandman på Framnäs, $\frac{3}{4}$ mil från Piteå, hade under många på hvarandra följande år odlat en sort gamla krypbönor och tagit frön af dem hvarje år, så att de redan kunde betraktas som på orten fullt hemvanda och acklimatiserade. Han var emellertid för säker på sin sak, bortskänkte och utsådde år ifrån

år *allt* frö; år 1864 felslog skörden totalt hos alla, och olyckligtvis var *intet* af gamla fröet reserveradt, hvadan, genom denna oförsigtighet, all framtidsfrukt af denna lyckade odling gick förlorad, och nordens nödgas ånyo börja med frö från södern. Åren 1865 och 1866 har bönskörderna likaledes felslagit. Bondbönor odlas med fördel ända upp i Haparanda och Torneå.

Ärter, *sockerärter*, odlas allmänt, oftast af söderns frö; de stora sabelärterna gifva goda skidor och oftast rik skörd, men icke mogna frön. Man brukar här skära dem som bönor, insalta dem och under vintern tillaga dem som skärbönor, och de blifva härtill förträffliga. Våra bästa och mest gifvande sockerärter äro en sort, som med rätta torde få kallas »Norrbottniska sockerärter», ty de äro ortens egna barn; i Torneå, Kalix, Luleå och Piteå odlade i 16 å 20 generationer (efter hvad man upplyst mig äro de troligen ännu mycket äldre på orten). Sorten är till växten medelhög, cirka 5 fot, skidorna små, söta och saftiga, rikt gifvande, såningstid slutet af maj och början af juni; skidorna skördas medio af juli och derefter, fröen skördas i medio och slutet af augusti. Jag har sökt ytterligare sprida sorten och skickat frön till Stockholm och Jemtland.

Spritärter äro högst föga eller alls icke odlade här före 1863, då hit infördes sorten »Daniel O'Rourke», hvilken sedan genom här mognade frön blifvit spridd kring orten och till andra ställen i länet. Denna sort har visat sig fullt lämplig och i allo fördelaktig för nordens. Äfven under de ogynnsamma åren 1864, 1865 och 1866 har den gifvit rik afkastning och tidigt fullmogna frön. År 1863 lades de första ärterna den 23 maj, blommade den 3 juli, voro matnyttiga den 29 juli och fullmogna den 20 augusti; följande året, 1864, skördades här fullmogna frön den 8:de augusti af dem som dragits upp af här mognade frön, samt några dagar senare af dem som uppdragits af söderns frön. Sorten har allt

framgent visat sig lika oöm, rikt gifvande och värdefull; odlas nu i fjerde generationen här.

Hvitkål, sällsynt odlad, men dock försökt i Haparanda och Torneå, är ej säker, men under goda år knyter den hufvuden på nämnde ställen och äro då dessa, fastän i allmänhet små, af särdeles god beskaffenhet.

Grönkål är med fördel odlad i Piteå, hvar-est mogna frön af densamma uppdragits.

Blomkål är med fördel odlad i Piteå; ger förträfflig skörd.

Kålraabi är med fördel odlad i Torneå, Haparanda och Piteå; ger förträfflig skörd.

Kålrötter odlas allmänt, nästan uteslutande af på orten uppdragna frön; är rikt gifvande och värderad.

Rofvor odlas icke särdeles allmänt, men blifva goda och gifvande.

Rädisor och *Rättikor* odlas allmänt och med fördel.

Morötter odlas allmänt och med fördel; of-tast förekomma Altringhams.

Palsternackor odlas sällsynt, men med fördel.

Shorzoner och *Hafreröt*, d:o d:o

Rödbetor odlas allmänt och med fördel.

Pepparrot ger god och förträfflig afkastning.

Rotväxterna synas i allmänhet blifva mindre än i södern, men till smaken mera söta och af finare arom, så att ingen gerna köper dylika söderifrån om de kunna fås här. Frö uppdrages endast undantagsvis och högst sällsynt här.

Lök; endast nordisk schalottenlök och gräs-lök odlas allmänt; purjo sällsynt.

Sallat odlas allmänt och är alltid rikt gifvande.

Krasse, d:o är gifvande. Indisk krasse odlas högst sällsynt.

Spenat odlas allmänt och med fördel.

Patientia d:o d:o

Portlake d:o d:o

Persilja d:o d:o

Dill d:o d:o

Mejram d:o d:o

Kyndel d:o d:o (Forts.)

Bladväxtgrupper.

Af C. A. Lindblad.

(Slut från nr 3.)

Af mycken vigt är, att så småningom vänja växterna vid den fria luften och solen, hvarföre man redan i medio af maj månad kan upphöra att skugga dem och deremot gifva mera luft samt vid lugnt väder aftaga fönstren midt på dagen. Då nattfrosterne alldeles upphört, borttages kuren, och växter utplanteras på de ställen der det förut icke kunnat ske; dock böra dessa på förhand vara vänjda vid luften, samt påfyllas jord, der den möjligen sjunkit.

Genom ofvannämnde behandlingssätt har man

redan i början af juni månad då, som förut är nämndt, våra blomsterrabatter och grupper äro ganska fattiga på effectiva växter, en pryddlig grupp med sina frodiga och saftiga blad, af ett verkligt tropiskt utseende, som fullkomligt ersätter odlarens möda.

Samma förfaringssätt har författaren äfven begagnat för Fuchsier och Heliotroper, hvilka visat det mest förvånande resultat, så väl i afseende på tidig blomning som rikedom af blommor.

Minneslista för trädgårdsodlare i april 1868.

Köksvärtodlingen. För uppdragande af plantor utsås *hvitkålsfrö* så tidigt det låter sig göra. Det utsås vanligen på s. k. kallbänkar, nämligen sådana bänkar som förra året voro varmbänkar och som för ifrågavarande ändamål lemnats orörda eller och i enkom inrättade plantafvar — dessa, äfven stundom kallade kallbänkar — försedda med ståndmattor, hvilka vid behof kunna nedfällas*). Så snart genom solens inverkan kälén gått ur jorden i kallbänken eller plantlafven och torkat så mycket att den låter bearbeta sig, utsås *hvitkålsfröet*, men ståndmattorna nedfällas icke förr än plantorna uppkommit och då blott under nätterna för att skydda plantorna mot starkare köld.

*) Dessa plantafvar eller kallbänkar byggas af timmer, blott ett hvarf högt, eller ett hvarf vid framsidan och två hvarf vid baksidan. Vid baksidan — eller norra sidan — nedsätts stadiga stolpar, vid hvilka ståndmattorna — bestående af stegar som äro lika breda med lafven och infätrade med halm eller rör — stå fästade.

På samma sätt uppdragas äfven plantor af senare blomkål och andra kålsorter, som icke äro afsedda att bli tidigt färdiga. I de norra orterna måste man för uppdragande af kålplantor anlägga svagare varmbänkar och då jorden derstädes är senare tjenlig för plantering och plantorna utveckla sig snabbare på varmbänk än på kallbänk, är det tidsnog, att der utså *kålfröet* i början af nästa månad. *Rotkålsfrö* äfvensom *kålraabi* för uppdragning af plantor utsås på kalljord, så snart jorden blir tjenlig att beså. *Kruskålsfrö* (blåkål, grönkål) kan likaledes för plantors uppdragande säs på kalljord.

Af sådana köksväxter, som säs på platsen der de skola förblifva stående för att gifva skörd, utsås så snart jorden blir fullt tjenlig att bearbeta i denna eller nästa månad: *välska bönor*, *cikoria*, *dill* (fröet utströas vanligen helt tunnt emellan andra köksväxter, såsom lök, morötter, palsternackor m. fl.) *hafrerötter*, *krasse* (*lepedium*), *kyndel*,

lök (mörkröd holländsk och hvit holl. sylt-), *man-gold*, *molla* eller *mell* (sås helt tunnt och i särdeles fet jord, om bladen skola bli stora) *morötter*, *palsternackor*, *patientia* (på en plats der den får qvarstå i flera år), *persilja*, *majrosvor* och *ärter*. Turkiska bönor och indiansk krasse kunna ännu icke sås på kalljord, utan uppskjutes dermed till mot slutet af maj. Äfven lägges nu pepparrot, hvarjemte fröstockar af hvitkål och diverse rotsaker kunna utsättas vid slutet af månaden, ifall våren skulle bli tidig, men i annat fall i nästa månad. Fröstockarne böra efter utplanteringen täckas med granris e. d. för att hindra såväl nattköldens som solens direkta inverkan och qvarlemnas denna täckning någon tid, tills gröna och stadgade skott börja utveckla sig, ty om de skott, som vanligen innan fröstockarne utsättas i någon mån börjat utveckla sig, genast utsättas för full sol, nattköld och luft, skulle dessa lätt kunna gå förlorade.

Drifbänkar för senare *meloner* och *gurkor* läggas. Bänkar som läggas vid denna årstid behöfva icke hafva så starka ströbäddar som de hvilka blifvit lagda tidigare. Mot slutet af månaden kan man redan anlägga gurklistor, om dessa förses med någorlunda starka ströbäddar och man har passande fönster att täcka listerna med. Har man försummat att i förra månaden så de köksväxtfrön på bänk, som i förra månaden minneslista nämndes, bör det nu ske i början af månaden. I de norra orterna torde det vara tidigt nog att så köksväxtfrön på bänk i medlet eller mot slutet af månaden. — *Rädisor* sås fortfarande på bänk omkring hvarannan vecka för att ständigt ega tillgång deraf.

Frukträdgården. I denna månad är den tjenligaste tiden att beskära frukträden, ty efter denna tid på våren kan kölden icke gerna bli så skarp, att den kan menligt inverka på de sår som genom beskärningen uppkomma. Alla frukträden genomses och der kronorna äro för täta och risiga utgallras så mycket, att allt det qvarlemnade har tillräckligt utrymme och så att sol och luft får tillträde äfven till de inre delarne af träd-kronorna. Alla större sår, som uppkomma efter borttagna grenar, bstrykas med vanlig tjära; man akte sig dock för att stryka tjära på sjelfva barkkanten. Har man — såsom icke sällan är fallet — frukträden stående för tätt, så att de tränga

och undertrycka hvarandra i högre grad, bör man icke tveka att hugga bort hvarannat, ty det är större uträkning att uppoffra hvarannat träd, än att alla i kampen mot hvarandra skola en tid bortåt gifva blott dåliga skördar och slutligen alldeles gå under, ty det qvarvarande halfva antalet träd kan gifva betydligt större och värdefullare skördar om det här godt utrymme och skötes väl, än hela antalet förut gjorde då träden stodo för trångt. — Äro frukträden mossiga, hvilket antyder att de stå för tätt, för magert eller i gräsvall eller att de äro beskuggade af större löfträd eller andra höga föremål, bör man så vidt möjligt är aflägsna de orsaker som framkalla denna sjukdom. Sjelfva mossan kan antingen afskrapas eller fördrivas genom att träden öfverstrykas med en tjock blandning af kalk och boskapsurin. Sjelfva påstrykningen sker bäst genom ett slags större pensel eller qvast af hampa, bast eller dylikt. — Frukträd och bärbuskar utplanteras äfven fördelaktigast nu, så snart jorden blir fullt tjenlig att bearbeta, i denna eller nästa månad, och vilja vi särskildt erinra om att det fördelaktigaste sätt att plantera frukträd, har, såvidt erfarenheten ännu gifvit vid handen, visat sig vara att i stället för att gräfva gropar ställa trädet ofvanpå marken och omgifva det med ditförd jord, så att rötterna bli tillräckligt täckta med sådan. Trädet kommer således att stå uti en upphöjd kupa, men på det jorden i denna kupa icke må komma att vara allt för mycket utsatt för uttorkning, täckes densamma med ett tunnt lager — 1 à 2 tum tjockt — med obrunnen gödsel, hvilken gödsel får qvarligga till augusti månad då den borttages. Vi anse oss äfven böra erinra om att man aldrig bör plantera frukträd — och icke heller bärbuskar — för tätt. Visserligen kunna frukträden i ungdomen stå mycket tätare än då de blifva äldre, och mången tycker därföre att man gerna kan plantera tätt för att sedan borttaga hvarannat, och detta kan visserligen vara rätt, ty innan träden blifvit så stora, att de börja tränga, ha redan de träd, som från början voro beräknade att tagas bort, hunnit göra godt skäl för sig, men erfarenheten visar, att då den tiden kommer, att de öfverflödiga träden böra bort, är den vid planteringen hysta föresatsen redan glömd, hvadan alla träden få förblifva stående till ömsesidigt förfång.

Minneslista för blomsterodlare i april 1868.

I denna månad blifver väderleken vanligtvis så mild, att eldningen i de kalla och tempererade husen kan upphöra, åtminstone om morgnarne; om aftnarne eldas endast om frost hotar intränga. Frisk luft insläppes så mycket som möjligt, växterna vattnas rikligare och, ifall vädret är klart om förmiddagarne, öfersprutas de med rent vatten, hvarefter de beskuggas. De camellier och azaléer, som hafva upphört att

blomma, beskåras och omplanteras i god löf- och ljungjord, hvarvid man ej bör förgäta att använda rena och torra krukor, försedda med god drainering. Efter omplanteringen ställas de i en något högre temperatur, vattnas måttligt, besprutas 1 à 2 gånger om dagen, allt efter vädrets beskaffenhet och skuggas för stark sol, hvarigenom de växa bättre samt blomma tidigare och rikare än om de fått stå kvar på sin

gamla plats. Äfven *Erica*, *Epacris*, *Diosma* m. fl., som blommat ut, kunna behandlas på samma sätt. Har man i förra månaden ej medhunnit att omplantera neglikor, pelargonier etc. så är nu hög tid dertill. De unga fuchsierna planteras i större krukor och få fortfarande stå på ett ställe der en svag bottenvärme kan beredas dem. En stor del af de sticklingar, hvilka gjordes i förra månaden, hafva nu slagit rötter och måste, ju förr dess hellre, omplanteras hvar för sig i små krukor, hvarefter de ställas i en ljum drifbänk, hvilken några dagar hålles tillsluten och beskuggad. När de börjat växa vänjas de så småningom vid sol och luft och de hvilka man önskar gifva buskform toppas. Har man ej nog stora förråder af georginer och andra för grupper i det fria bestämda växter, så fortfar man att deraf göra sticklingar. Vinterlöfkojor, gyllenlack och andra nu blommande örtartade växter erhålla kort före och under blomningen svaga gödselvattningar. Äfven äldre, väl rotade exemplar af camellier, azaléer m. fl. hafva mycket gagn af flytande gödning. Frö utsås af löfkojor, aster, neglikor, phlox, petunier, stjufmorsblommor, lejongap, sammetsblommor, lobelieer m. fl. Såningen kan ske i drifbänk, krukor, fat eller lådor. Då plantorna hafva utbildat sina tvänne första blad, böra de utskolas i rader på 1 å 2 tums afstånd från hvarandra. De större plantorna, såsom astrar, löfkojor etc., omskolas helst uti dertill iordninggjorda drifbänksfönster; lobelieer, petunier och andra, hvilka i sin tidigaste ungdom äro ytterst små och spensliga, böra omskolas i fat. Efter omskolningen få plantorna skugga och hållas några dagar i tilltäppt luft; men så snart man märker att de börja växa, vänjas de vid solen och friska luften. Sådana omskolade plantor blifva alltid starkare och gå säkrare till då de blifvit utplanterade på fritt land än de, med hvilka man ej gjort sig denna lilla möda. Rötter af georginer, *Canna* och *tuberoser* samt *gladiolus*- och *ferraria*-lökar böra nu inplanteras i krukor och ställas i drifbänk för att senare på våren utplanteras på kalljord.

De ömtåligare växterna på fritt land, hvilka under vintern varit betäckta, befrias nu från deras vinterbeklädnad. Dock bör man ej på en gång aftaga betäckningen, utan så småningom förtunna den. Detta är isynnerhet nödvändigt för finare Coniferæ samt en del fleråriga växter. De högstammiga törnrosorna, hvilka under vintern legat nedböjda, uppresas försigtigt, beskäras, fastbindas vid snygga störar och så snart jorden mellan dem blifvit tjenlig, d. v. s. då den hunnit torka så mycket, att den vid bearbetning ej klibbar, utan faller lätt sönder, så omgräfväs den, sedan man först påfört brunnen gödsel. Man kan mellan törnrosstammarne utså reseda, nemophila eller hvad för en sommarblomma man tycker skulle pryda bäst. Jorden i träd- och buskpartier omgräfväs och krattas,

likaså gödslas och omgräfväs jorden mellan de fleråriga prydnadsväxterna. Flera af dessa växter utbreda sig starkt och bilda slutligen allt för stora tufvor, hvarför man hvarje år med spaden måste afskära det öfverflödiga. De afskurna tufvorna kunna, om man så vill, planteras annorstädes. *Agrostemma coronaria*, *Digitalis*, *Dianthus barbatus*, stockrosor, *Campanula medium* m. fl. under förra sommaren på sängar utskolade tvååriga växter, flyttas nu till de grupper, hvilka man dermed ämnar pryda under sommaren. Öfvervintrade exemplar af lejongap, *Penstemon* och vinterlöfkojor kunna mot slutet af månaden utflyttas på för dem bestämda grupper, likaså rötter af anemoner och ranunkler, hvilka först böra svälla i vatten. Frö af *Adonis*, *Amaranthus*, *Calendula*, *Coliensa*, *Eschscholtzia*, *Gilia*, *Helianthus*, *Iberis*, *Lathyrus*, *Lavatera*, *Linum*, *Lupinus*, *Malope*, *Nemophila*, *Nigella*, *Papaver*, *Reseda*, *Saponaria*, *Schizanthus*, *Silene*, *Tropaeolum*, *Viscaria*, *Xeranthemum* m. fl. utsås på kalljord. Om plantorna uppkomma för tätt böra de gallras, hvarvid man alltid upprycker de svagaste. Träd och buskar planteras. Gräspånarna renkrattas, och om gräset under vintern fläcktals dött ut upprifves jorden på dessa ställen med en jernkratta, hvarefter frö utsås och öfvertäckes med fin jord, hvarpå hela planen bultas (vältras) och kanthugges. Mossa aflägsnas med en jernkratta, eller ock derigenom att torr guano påströs. De under förra hösten eller vintern för nysåning omgräfvda planerna göras i ordning och besås så snart jorden blifvit tjenlig för bearbetning. Såningen företages helst tidigt på morgonen, eller mot aftonen, emedan vädret då merendels är lugnare än midt på dagen. För någorlunda god trädgårdsjord passar en blandning af raygräs, ängsvingel, ängsgröe, hvithven och kamexing, och för torr sandmark färsvingel, ängsgröe, kamexing, raygräs och värbrodd. G. L—n.

Tillkännagifvande.

För att i sin ringa mån söka medverka till trädgårdsodlingens allmännare spridande inom vårt fädernesland, har utgifvaren af Tidning för trädgårdsodlare beslutat att göra början med att, för framkallande af smärre goda afhandlingar, afsedda för den större trädgårdsälskande allmänheten, utfästa priser för författandet af uppsatser i vissa af trädgårdsodlingens mera allmänt nyttiga ämnen, och är afsigten, att om trädgårdstidningen fortfarande får åtnjuta den ökade uppmuntran som den rönt under de senast förflutna åren, årligen utsätta ett eller flera täflingsämnen med derför bestämda pris.

För denna gång utsätts följande täflingsämnen:

a. Huru skall trädgårdsodlingen rättast bedrivas och hvilka växter skola odlas så att trädgårdsodling blir vinstgivande under olika ortförhållanden, äfven i trakter der vanliga trädgårdsprodukter icke kunna afsättas i närheten, nämligen der det är så långt till

afsättningsorten att odling till afsalu af de vanliga trädgårdsprodukterna icke kan bära sig? — Skulle härvid äfven kunna göras några kortare antydningar om hvilka trädgårdsalster möjligen kunna med fördel produceras till export på utlandet, vore det önskligt.

b. *Hvilka matväxter odlas i orien (der den bor som vill besvara frågan), hvilka varieteter deraf, huru lång tid fordra de för ernående af full utbildning eller mognad och huru hög är afkastningen af de olika växterna på en viss areal?*

För afhandlingar i dessa båda ämnen utfästas två priser, ett å tio dukater och ett å fem dukater.

Skrifterna granskas af en komité, hvilken blifvit utan något slags inskränkning tilldelad full beslutande rätt i afseende på prisbestämningen, och är den således oförhindrad att anslå båda priserna till afhandlingar i blott det ena eller ett till hvarje af båda af ofvanstående ämnen. Komitén utgöres af herrar *professorn och riddaren N. J. Andersson* (adress Stockholm & Vetenskapsakademien), *direktören och riddaren N. J. Ericsson* (adress Stockholm & Haga) och *läraren vid Svenska trädgårdsföreningens elevskola A. Pihl* (adress Stockholm & Rosendal), och insändas täflingskrifterna till någon af dessa herrar inom den 1 Oktober innevarande år, försedda, i händelse författarne icke vilja utsätta sina namn, med motto, signatur eller åtföljda af förseglad namnsedel.

De prisbelönda afhandlingarne betraktas, sedan priserna blifvit öfversända till författarne, såsom utgifvarens tillhörighet och äro ämnade att offentliggöras i Tidning för trädgårdsodlare.

Stockholm & Experimentalfältet i mars 1868.

Öppen korrespondens.

C. W. Vill man å postexp. icke emottaga prenumeration å Tidning för trädgårdsodlare, kan ju tit. liksom sin granne prenumerera i närmaste bokhandel eller insända prenumrationsbeloppet till oss. Spådomen det tidningen "aldrig kan komma att gå" kan nu icke förtjena ringaste afseende, ty att den gått i sex år och börjat det sjunde bevisar väl att den *kan* existera och som den för närvarande har en ganska betydlig spridning, kommer den nog att utgifvas under detta år och sannolikt under många följande.

Annonsor.

Karta Kalkbruk,

beläget vid stora segelleden omkring 3 mil söder om Södertelje, försäljer fortfarande släckt och osläckt kalk.

Denna kalk är af utmärktaste qualité, och som vid Karta all kalk brännes med ved, eger densamma fördelen att vara fullkomligt hvit. Men äfven såsom mineraliskt gödningsämne för jordbruket torde den med ved brända kalken ega företräde framför annan kalk, emedan den med stenkol brända måste förorenas, om också till en obetydlig grad, af för plantorna skadliga ämnen (svafvelcalcium).

Erfarenheten har redan ådagalagt att ett lönande jordbruk icke kan undvara mineraliska gödningsämnen och bland dessa intager kalken, åtminstone här i Sverige, främsta rummet, synnerligen till följd af dess ringa pris och hastiga verkan.

Men äfven för trädgårdsodlingen är kalkgödning

af största vigt, emedan köksträdgårdens alster härigenom bringas till en utomordentlig yppighet och *tidigare mognad*. Kalken förändrar själva jordens beskaffenhet och sammanhang och gör en styf och hård jord luckrare och lättare samt en kall jord varmare; den borttager de syror som besvära jorden samt verkar upplösande och sönderdelande på de växt- och djurlemningar, som finnas i jorden, hvarigenom plantornas växt och utbildning påskyndas. Kalkgödning är framför allt gagnelig, t. o. m. nödvändig under kalla och våta somrar. Det är allmänt känt hvilken andel kalken eger uti Englands och Belgiens framsteg uti trädgårdsproduktion och odling af legumer.

Till öfvergödning om våren erfordras 4 å 5 tunnor släckt kalk per tunnland; till jordförbättring och full gödning 25 å 30 tunnor per tunnland. Verkningarne visa sig under 10—12 år, efter hvilken tid ny kalkning måste ske, dock får annan gödning under tiden icke uraktlåtas. Öfverhufvud kan man antaga, att man genom kalkgödning kan i medeltal vinna hälften större och t. o. m. under kalla och våta år *flerdubbelt* så stor afkastning än man utan kalk skulle erhållit. (Se härom i Kongl. Landtbruks-Akademiens cirkulär till Hushållningssällskapen i Länen, af den 14 April 1849.)

De herrar Possessionater och Trädgårdsodlare, som önska af Karta kalkbrukstillverkning, torde benäget vända sig till undertecknad. Vidare upplysningar, såväl skriftliga som muntliga, lemnas på Brukets Kontor här i Stockholm, Nybrogatan N:o 13, af

Fr. Carlsson.

Hillersjö Trädgårdsbolags

nya Frö-Priskurant har nu lemnat pressen, och upptager densamma stora sortimenter af de mest omtyckta: *Köksträdgårds-, Gräs-, Ekonomi-, Träd-, Busk- och Blomsterfrön.*

På samma gång vi fästa respektive Jordbrukares och Trädgårdsvänners uppmärksamhet derpå, att vi garantera *alla fröns grobarhet och sorterans akthet* få vi jemväl nämna, att vår priskurant innehåller *så rika och väl valda sortimenter* att få dylika, inom landet, torde finnas, hvadan vi oss härmed rekommendera till benägen hågkomst och talrika requisitioner insändande.

Priskuranter utlemnas kostnadsfritt på begäran.

Hillersjö Trädgårds-Bolag. Stockholm.

OBS. Annonser eller andra meddelanden, som önskas införda i något visst nummer af Tidning för trädgårdsodlare, böra vara redaktionen tillhandakomna senast den 10:de i föregående månad.

Innehåll.

Huru skall trädgårdsodlingen ställas för att blifva vinstgivande? 7. — Några ord till svar på O. H:s genmäle. — Växtodlingen i Norrbotten. (Forts.) — Bladväxtgrupper. (Slut.) — Minneslista för trädgårdsodlare i april 1868. — Minneslista för blomsterodlare i april 1868. — Tillkännagifvande. — Annonser.

STOCKHOLM, SIGFRID FLODINS BOKTRYCKERI, 1868.